

ΕΘΝΙΚΗ ΨΥΧΗ

ΜΗΝΙΑΙΟΝ ΕΘΝΙΚΟΝ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΤΩΝ ΙΔΡΥΤΩΝ

«Ὅπου ἄνδρες θεοὺς μὲν σέβονται, τὰ δὲ
πολεμικὰ ἀσκοῖεν, πειθαρχεῖν δὲ μελετῶσιν,
πῶς οὐκ εἰκὸς ἐνταῦθα πάντα μετὰ ἐλπίδων
ἀγαθῶν εἶναι;» Ξενοφῶν.

596

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

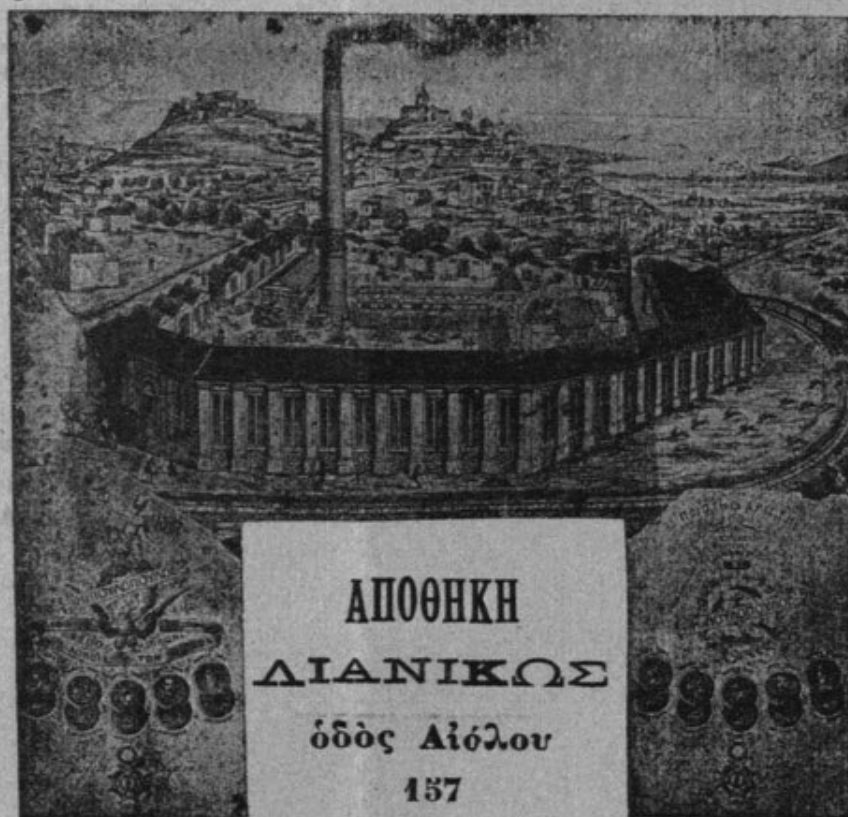
- Γ. Ν. Χατζιδάκι**, καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου, Καὶ πάλιν περὶ τῶν μαλλιαρῶν
(συνέχεια).
- Ι. Σ. Φλετούρη**, εἰς τοὺς πεσόντας ὑπὲρ τοῦ Εὐαγγελίου.
- Μ. Γ. Παπαδοπούλου**, Ἐθνικὰ ἀνέκδοτα.
- Δ. Α. Χατζηγιάννη**, Ἡ ἐθνικὴ τῶν Ἑλλήνων ἐνότης ἀπὸ μέσον τῶν αἰώνων
(συνέχεια).
- Κ. Α. Ρωμαίου**, καθηγητοῦ, ἀρχαιολόγου, Τὸ ἐξωτερικὸν τῶν παλαιῶν Ἑλλήνων.
- Ι. Θ. Παπαγιαννοπούλου**, Τὸ ἀναλλοίωτον τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς.
- Σ. Ε. Στάθης**, Ἐλενημοσύνη (διήγημα).
- Θ. Α. Κακριδῆ**, ὑφηγητοῦ, Ὁ πολιτισμὸς τῆς σήμερον.
- Σ. Ε. Στάθης**, Ἀμβρόσιος Βιτσαμᾶνος.
- Δ. Α. Χατζηγιάννη**, «Ἀθηναϊκαὶ ἡμέραι» (βιβλιοκρισία).
Γινῶμαι σοφαί, ἐθνικὴ μούσα, ἀποφθέγματα, περίεργα κλπ.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΠΙΛΟΠΟΙΕΙΟΝ

Η. ΠΟΥΛΟΠΟΥΛΟΥ

ΗΜΕΡΗΣΙΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗ
1000 ΧΕΙΜΕΡΙΝΩΝ 2000 ΨΙΛΙΝΩΝ ΠΙΛΩΝ

ΚΙΝΗΤΗΡΙΟΣ ΔΥΝΑΜΙΣ
200 ΠΙΠΩΝ

ΑΠΟΘΗΚΗ
ΔΙΑΝΙΚΩΣ

ὁδὸς Αἰόλου

157

Ἰδρυθὲν τῷ 1896 ἐν Ἀθήναις, κατασκευάζει παντὸς εἶδους ψιλίνους καὶ χειμερινοὺς πῖλους, γαζόμενον τὰ δέρματα τῶν λαγῶν, κονίκλων, ἐνυδρίδων καὶ λοιπῶν ζῴων.

ΟΔΥΣΣΕΥΣ Σ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

ἀντιπρόσωπος τῶν σοβαρωτέρων ὑπερωκεανείων
ἀτμοπλοικῶν ἐταιρειῶν ὡς καὶ διαφόρων
Τραπεζικῶν, Ἐμπορικῶν καὶ Βιομηχα-
νικῶν Οἰκῶν.

Γραφεῖα :

Ἐν Ἀθήναις ὁδὸς Λυκούργου 12 (Πλατεία Ὁμογενείας)

Ἐν Πειραιεὶ ὁδὸς Ἀριστείδου (Πλατεία Καραϊσκάκη)

Ἐν Λαμίᾳ ὁδὸς Διάκου (οἰκία Στυλοῦδη)

Ἀντιπροσωπεῖται καὶ ὑποπρακτορεῖται εἰς τὰς
κυριωτέρας πόλεις τῆς Ἑλλάδος
καὶ τῆς Ἀνατολῆς.

ΚΥΡΙΟΙ ΦΟΙΤΗΤΑΙ

Τὰ ἐπισκεπτήριά σας
Εἰς τοῦ ΝΤΟΚΑ
3—Εὐριπίδου—3

Ἐπισκεπτήρια καὶ προσκλητήρια γά-
μων καλλιγραφικὰ καὶ εὐθύνᾳ

Εἰς τοῦ ΝΤΟΚΑ

3—Εὐριπίδου—3

Εἰς τοῦ ΝΤΟΚΑ

Ἐπισκεπτήρια στιγμιαίως, Προσκλη-
τήρια γάμων, καὶ πᾶσα ἄλλη καλλιτεχνικὴ
ἐργασία

Διὰ τοὺς κ. κ. Στρατιωτικοὺς καὶ Φοιτητὰς
γίνεται ἐκπτώσις.

3—Εὐριπίδου—3

ΕΘΝΙΚΗ ΨΥΧΗ

ΜΗΝΙΑΙΟΝ ΕΘΝΙΚΟΝ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

Ίδρυται οί σπουδασταί : Α. Ἀθηναῖος, Ι. Ἀγδρουμηδᾶς, Κ. Δ. Κτιστόπουλος, Ι. Παπαγιαννόπουλος, Σ. Παπαγεωργιάδης, Μ. Γ. Παπαδόπουλος, Ν. Γ. Παππᾶς, Α. Η. Πουλόπουλος, Σ. Ε. Στάθης, Α. Τσόλης, Ι. Σ. Φλετούρης, Ι. Χαριτωνίδης, Δ. Α. Χατζηγιάνης.

Συνδρομή { Ἐσωτερικοῦ δρ. 6 προπλ. Τιμὴ ἐκάστου τεύχους Διεύθυνσις
Ἐξωτερικοῦ φρ. χρ. 7 > λεπτά 50 Ὀδὸς Σίνα, 18, Ἀθήναι

Ἔτος Α' Τεύχος 4 Νοέμβριος 1907

Γ. Ν. ΧΑΤΖΙΔΑΚΙ

ΚΑΙ ΠΑΛΙΝ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΜΑΛΛΙΑΡΩΝ

Ζ'.

ΣΥΛΛΟΓΙΣΜΟΙ ΤΟΥ κ. ΠΑΛΛΗ

Ο κ. Πάλλης ἐν σελ. 14 σημ. γράφει περὶ ἐμοῦ τὰ κομψὰ τὰδε : «Οἱ ξένοι μὲ (sic) τὸ Χαντζίδακιν* ἀξίζουσιν κατὰ τὴν φορὰ εἶναι πολύτιμοι, ὅταν ἡ γνώμη τους τότε βοηθᾷ, ἀνάξιοι λόγου ὅταν τὸ ἀντίθετο . . . Χαρακτηριστικὸ εἶνε ὅ,τι λέει γὰρ τὸ Βιλαμόβιτς σελ. 368. Ἡ γνώμη τοῦ Βιλαμόβιτς δηλ. εἶναι σοφὴ ὡς ἐκεῖ ποῦ συμφωνᾷ μαζί του· τ' ἄλλα δὲν εἶναι παρὰ ἀπήχησις (!) τῶν ἀπὸ τινος χρόνου γραφομένων ὑπὸ πολλῶν καὶ διαφόρων». Μὲ ἄλλους λόγους εἶναι παππαγάλλος ὁ Βιλαμόβιτς ! Τὸν Κρούμπαχο τὸν ὕψωσε ὡς τὰ οὐράνια μιά φορὰ τώρα μᾶς λέει πῶς ἀποσαίρνει (sic) τὸν πανηγυρικὸ του, σελ. 519. Σᾶς λέω, παιδιὰ,

* Τὸ ὄνομά μου διαστρέφει ὁ Πάλλης πολλαχῶς ἄλλαχού γράφει τὸ Χαντζίδακιν, ἄλλαχού ὁ Χαντζίδακιν ἐν τῇ μεταφράσει τοῦ Γερμανικοῦ γράφει ὁ Χαντζιδάκης, τὴν δὲ γεν. σχηματίζει τοῦ Χαντζιδάκως ! Γράφει μετὰ τοῦ ν συνάπτων, ὡς φαίνεται, πρὸς τὸ χάνι, καίτοι πασίγνωστον ὅτι οὐχὶ πρὸς τὸ χάνι, ἀλλὰ πρὸς τὸ χατζής (hadschi) συνδέεται τὸ ἐπωνύμιον τοῦτο τῶν εἰς Ἱερουσαλήμ (ἢ Μέκκαν) προσκυνητῶν. Φαντάζομαι πόσον θὰ εἶναι τὸ πάθος τῶν ἀνθρώπων τούτων κατ' ἐμοῦ, ἀφοῦ καὶ εἰς αὐτὴν τὴν ἀθῶν λέξιν ἐκσπῶσι τὸν θυμὸν των. Ἐγὼ οὐδαμῶς ὑπὸ τῶν γε-

εἶναι κίνυνος ἐθνικὸς ἰεῖος πρόστιχος ἄθροπος, ὅταν παρουσιάζεται ἀντιπρόσωπός σας στοὺς ξένους, γιὰτὶ οἱ ξένοι δὲν τὸν ξέρουσιν ἴσως πῶς εἶναι αὐτοχειροτόνητος». (ἀντιπρόσωπος ἐγώ ; τίνοσ ἢ τίνων ; καὶ αὐτοχειροτόνητος ; δὲν ἐνθυμοῦμαι οὔτε νὰ ἐνεφκνίσθην ποτὲ ἀντιπρόσωπός τινος οὔτε νὰ ἐχειροτόνησα ἐμαυτὸν τίποτε. Ὡσ φαίνεται ὁ κ. Πάλλης δὲν δύναται νὰ ἐκφρασθῇ εἰς τὴν γλῶσσαν τῶν αἰρετικῶν. Τότε ἄς ἐξεφράζετο εἰς τὴν συνήθη ἡμῶν γλῶσσαν, ἵνα νύχῃ ὁ κόσμος τί θέλει νὰ εἴπῃ).

Εἰς τὰς ὕβρεις ταύτας τοῦ κ. Πάλλη οὐδεὶς βεβαίως σωφρονῶν θ' ἀξίωση παρ' ἐμοῦ, ἵνα ἀπαντήσω αὐταὶ κατὰ τὴν λαϊκὴν παρ' ἡμῖν ἀντίληψιν ὁμοιάζουσι πρὸς τὰ κίβδηλα νομίσματα, ἅτινα ἐπιστρέφουσι πρὸς τὸν δόντα αὐτά. Ἐγὼ παρατηρῶν διὰ αὐταὶ εἶναι ἀπλῶς ἐνδεικτικαὶ τῆς ἀνατροφῆς καὶ παιδείας τοῦ ὑβρίζοντος καὶ οὐδὲν ἄλλο, ἐρχομαι εἰς ἀναίρεσιν τῶν παραλογισμῶν.

Καὶ λοιπὸν λέγω ὅτι ἐγὼ διδάχθεις ποτε παρὰ τοῦ παλαιοῦ Ἐπιχάρμου τὸ χρυσοῦν ἐκείνο παράγγελμα νᾶφε καὶ μέμνασ' ἀπιστεῖν ἄρθρα ταῦτα τῶν φρενῶν, οὐδέποτε οὐδενὶ οὔτε Ἑλληνι οὔτε ἄλλοδαπῷ πάντα ἀνεξετάστως πιστεύω καὶ παραλαμβάνω. Μαθῶν δὲ πάλιν

λοίων τούτων ἐνοχλούμενος γελῶ πλατὺν γέλωτα ἐπὶ τοῖς φρυγάμασι καὶ σφαδῆχομοῖς τῶν ἀνθρώπων τούτων, οἵτινες βλέποντες τὸ ἔργον αὐτῶν καταρρέον διὰ τοὺς πανταχόθεν ἐλέγχους αὐτὸ τοῦτο μαίνονται οὐκέτ' ἀνακτῶσ.

ν' ἀγαπῶ τὴν ἀλήθειαν, αὐτὴν καθ' ἑαυτήν, παραλαμβάνω ταύτην ἐπομυθῆποτε καὶ παρ' οἰφθῆποτε εἴτε Ἑλληνι εἴτε ξένῳ δυνηθῶ νὰ εὐρῶ αὐτὴν, ἀφοῦ πρότερον βατανίσας πεισθῶ ὅτι ὄντως εἶναι γνήσια. Δὲν πιστεύω δὲ νὰ ὑπάρχη ἐν τούτοις ἐπιμέμπτον τι (πρὸβλ. καὶ ὅσα περὶ τούτου λέγει ὁ κληρὸς Ὁράτιος *nullius addictus jurare in verba magistri*). Θὰ ἤμην, ὁμολογῶ, ἀξίος πάσης μομφῆς καὶ κατακρίσεως, ἂν τὴν αὐτὴν γνωμὴν ἀνδρός τιος ἄλλοτε μὲν ἀπεδεχόμεν καὶ ἄλλοτε ἀπέβαλλον, καίτοι αὕτη οὔτε ὑπ' ἐμοῦ οὔτε ὑπ' ἄλλου ἐξηλέγχθη πρότερον ἐσφαλμένη· ἀλλὰ τοῦτο οὔτε ὁ κ. Πάλλης οὔτε ἄλλος τις ποτὲ ἀπέδειξεν. Ὁμοίως θὰ ἤμην ἐπ' ἴσης ἀξιοκατάκριτος, ἂν συστηματικῶς ἐφευγον νὰ μανθάνω καὶ παραλαμβάνω παρ' ὠρισμένων ἀνθρώπων, λ.χ. παρὰ τῶν ξένων ἢ παρὰ τῶν Ἑλλήνων, εἴ τι ὀρθὸν εἶπον· ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο συνίθη ἢ ἀπεδείχθη ὑπὸ τοῦ κ. Πάλλη. Ἐγὼ προθύμως θὰ ἐδιδασκόμεν καὶ ὑπ' αὐτοῦ τούτου καὶ θὰ ὁμολογῶν τοῦτο παρησιῆα, ἀρκεῖ μόνον νὰ ἐλεγεν ἀληθὲς τι, ὅπερ ἀτυχῶς δὲν συμβαίνει. Διότι οὐδεὶς ἀνθρώπων θέλει, πιστεύω, μεμφθῆ καὶ φέξει με ὅτι δὲν σπεύδω νὰ ἀσπάζωμαι τὰ ὑπ' αὐτοῦ καὶ τῶν φίλων αὐτοῦ διδασκόμενα ἄτοπα, ὅποια ἤδη ἱκανῶς ἐξηλέγξαμεν, ἐλπίς δὲ ὑπάρχει νὰ ἐξελεγξώμεν καὶ ἄλλα.

Ὁ κ. Βιλαμόβιτς, ἀνὴρ βεβαίως σοφὸς ἀπερῆνατο γνώμην ἀληθεστάτην, καθ' ὀλοκληρίαν δὲ ἐναιρετικὴν τῶν ἀγώνων τοῦ κ. Πάλλη καὶ Ψυχάρη εἰπὼν ὅτι *αὐτῶσα στερουμένη φιλολογίας καὶ ἀκαλλιέργητος δὲν εἶναι οὐδαμῶς ἱκανὴ νὰ περιλάβῃ καὶ ἐκφράσῃ τὸν νεώτερον πολιτισμόν*. Τοῦτο προδήλως γινώσκει ὁ ἀνὴρ ἐκ τῆς μελέτης τῶν νέων καὶ ἀρχαίων γλωσσῶν καὶ τῶν ἐν αὐταῖς γεγραμμένων φιλολογιῶν. Ὁμοίως ἐδίδαξεν ὅτι: *Οἱ Ἕλληνες ὀφείλουσι τὴν ὑπαρξίν αὐτῶν οὐχὶ εἰς ἑαυτούς, ἀλλ' εἰς τοὺς προγόνους αὐτῶν. Καὶ ἀνάγκην ἄρα πρέπει νὰ ἐπέλθῃ συμβιβασμός· Ἡ ἐκχυδαίσις θὰ ἦτο σήμερον παρὰ τὴν ἱστορίαν*· δηλ. ἐπειδὴ οἱ νεώτεροι Ἕλληνες ἐξαρτῶνται πολλαχῶς ἐκ τῶν

ἀρχαίων, εἰς αὐτούς ὀφείλουσι καὶ αὐτὴν τὴν ὑπαρξίν των, δὲν δύνανται ν' ἀποσπαθῶνιν αὐτῶν, καὶ δὴ πρέπει νὰ συμβιβάσωσι τὰς ἀπαίτησεις τῆς ἱστορίας πρὸς τὰς ἀνάγκας τοῦ παρόντος. Καὶ ταῦτα ἐγίνωσκεν ὁ ἀνὴρ ἐκεῖνος ἐκ τῆς μελέτης τῆς ἱστορίας τῶν διαφόρων ἐθνῶν, ἐνθα πάντοτε καὶ πανταχοῦ παρατηρεῖται ἡ ἐξάρτησις τῆς μιᾶς γενεᾶς ἐκ τῆς ἄλλης, ἰδίᾳ ὅπου, ὅπως παρ' ἡμῖν, αἱ παλαιότεραι γενεαὶ ὑπῆρξαν ἰσχυρότεραι, εὐκλείστεραι τῆς νῦν.

Διὰ τούτων ἀπέβαλεν ὀλόκληρον τὸ σύστημα τῶν Ψυχαρικῶν (ἐν τῷ *Ταξειδίῳ* ὁ κ. Ψυχάρης ὄλον κεφάλαιον ἐγράψε κατὰ παντὸς συμβιβασμοῦ), ἀφοῦ οὕτοι καὶ ἐν τῇ γλώσσῃ καὶ τῇ ἱστορίᾳ καὶ τῇ ἐθνικῇ ὀνομασίᾳ ἀποκηρύττουσι πᾶσαν ἡμῶν πρὸς τὸ παρελθὲν σχέσιν.

Ὁμοίως γράφει ὁ κ. Βιλαμόβιτς: *«Δὲν δύναται νὰ γίνῃ κατὰ τὸν 20ὸν αἰῶνα ὅ,τι ἴσως θὰ ἦτο δυνατὸν κατὰ τὸν 14ον»*. Διὰ τούτων δὲ πάλιν ἀποβάλλει ὡς οὐτοπίαν τὰς συστάσεις τῶν ἀνεστορήτων καινοτόμων καὶ τῶν νεωστὶ ἀναφανέντων συνηγόρων αὐτῶν, ἵνα ἡμεῖς ἐγκραλιπόντες νῦν τὴν γραπτὴν παράδοσιν τῆς γλώσσας, ὅπως οἱ Ἴταλοὶ τὴν Λατινικὴν κατὰ τὸν μέσον αἰῶνα, πλάσωμεν νέαν γραφομένην ἐκ μόνης τῆς προφορικῆς παραδόσεως ὅπως οἱ Γάλλοι, Ἴταλοὶ καὶ ἄλλοι Ρωμανικοὶ λαοί. Ὁ κ. Βιλαμόβιτς γινώσκει κάλλιστα ὅτι ἡ χρῆσις τοῦ γραπτοῦ λόγου διὰ τὸν Τύπον, διὰ τὰ σχολεῖα κλπ. εἶναι σήμερον πολὺ γενικωτέρη ἢ κατὰ τὸν μέσον αἰῶνα, ὅτι οὗτος εἶναι βεβαίως ἐρριζωμένος ἐν τῇ συνειδήσει τῶν νεωτέρων λαῶν καὶ δὴ ὅτι εἶναι νῦν τελείως ἀδύνατος ἡ ἐκβολὴ αὐτοῦ ὑπ' ἄλλου.

Βεβαίως ταῦτα τοῦ κ. Βιλαμόβιτς δὲν εἶναι ἀλήθειαι τὸ πρῶτον νῦν λεγόμεναι καὶ γινωσκόμεναι παρ' ἡμῖν, ὅπως τούναντίον εἶναι πράγματα γνωστότατα. Ἐπειδὴ δ' ὁμοίως οἱ περὶ τὸν κ. Ψυχάρην τὰς ἀτόπους αὐτῶν γνώμας ἐνεφάνιζαν ἐπὶ πολὺν χρόνον εἰς τοὺς Ἕλληνας ὡς τὸ ἄκρον ἄκρον τῆς ἐπιστήμης, ὡς τὸ ἀπάσταγμα τῆς γλωσσολογίας, οἱ δὲ πολλοὶ παρ' ἡμῖν, ἀμαθέστεροι τὰ τοιαῦτα ὄντες, δὲν ἠδύναντο νὰ νοήσωσι

τὰ τερατώδη ταῦτα ψεύδη, εἰ μὴ ἀφοῦ ἔπανε-
λημμένως ταῦτα ὑπ' ἐμοῦ ἐξηλέγχθησαν, διὰ
τοῦτο ἡ γνώμη ἀνδρὸς τηλικούτου ἐν τῇ ἐπι-
στήμῃ κεκτημένου κύρος, ἐρχομένη εἰς κύρωσιν
τῶν ὑπ' ἐμοῦ λεγομένων ὄφειλε κατ' ἀνάγκην
νὰ εἶναι ἐμοὶ μάλιστα ἀσπαστή, διὸ καὶ ἐμνη-
μόνευσα αὐτῆς.

'Ἄλλ' ὁ κ. Βιλαμόβιτς ἐπιστέλλων πρὸς τὸν
κ. Krumbacher, ἀφοῦ οὗτος τσαυτὰ κατε-
λάλησε τῆς γραφομένης ἡμῶν γλώσσης καὶ παρέ-
στησεν αὐτὴν ὡς τὸ κύριον αἷτιον πάντων τῶν
κακῶν τῆς Ἑλλάδος, αὐτὸ τοῦτο ὡς τὸν ἀπο-
πομπαῖον τράγον, ἐνόμισεν ὅτι ὄφειλε νὰ φανῇ
ὅτι ἔλαβεν ὀπωσδήποτε ὑπ' ὄψιν τὰς κατηγορίας
ταύτας καὶ διὰ τοῦτο ἔγραψε τὴν φράσιν. «*Be-
βαιώς δὲν δύναται νὰ γίνῃ πρόοδος διὰ τῆς καθα-
ρευούσης*». 'Ἄλλ' ἐρώτῶ πάντα νοῦν ἔχοντα,
πρὸ πάντων δὲ πάντα ἐνθουμούμενον τὸ λογικὸν
ἄξιωμα τοῦ ἀποχεῶντος λόγου, ὄφειλον ἐγὼ νὰ
παραλάβω τὴν ῥῆσιν ταύτην ἀβασανίστως, καὶ
πιστεύσω αὐτῇ, ἢ τούναντίον εἶχον καθῆκον ὡς
ἐπιστήμων νὰ ἐξετάσω καὶ μάθω τὴν σημασίαν
αὐτῆς, ἥτοι πόθεν ὁ ἀνὴρ ἐσχημάτισε τὴν γνώ-
μην ταύτην; Καὶ λοιπὸν ἠρώτησα κατ' ἐμαυτὸν:
πόθεν γινώσκει τοῦτο ὁ κ. Βιλαμόβιτς; Τὴν νέαν
ἡμῶν γλῶσσαν καὶ φιλολογίαν γινώσκει βεβαίως
ἀτελῶς λίαν καὶ δὴ οὔτε περὶ τῆς σχέσεως τῆς
λαλουμένης πρὸς τὴν γραφομένην, οὔτε περὶ τῆς
ιστορίας αὐτῶν δύναται νὰ ἔχῃ πλήρη καὶ σαφῆ
γνώσιν οὔτε τέλος τὸ γλωσσικὸν αἴσθημα ἐν
αὐταῖς κέκτῃται. Λοιπὸν τὴν ἀπόφασιν αὐτοῦ
ταύτην, εἶπον ἐγὼ, πάντως θὰ ἐσχημάτισεν ἐκ
τῶν κατηγοριῶν, ὅσαι κατὰ τοῦ γραπτοῦ ἡμῶν
λόγου ἐξετοξεύθησαν τελευταῖον, διὰ τοῦτο ἔ-
γραψα ὅτι αὕτη εἶναι «*ἀπήχησις τῶν ἀπὸ τινος
χρόνου γραφομένων ὑπὸ πολλῶν καὶ διαφόρων*».
Καὶ τώρα παρακαλῶ πάντα λογικὸν ἄνθρωπον
νὰ εἴπῃ, ἂν ἐν τούτοις κεῖται ἀμάρτημά τι, ἂν
ἐπραξά τι ὥστε νὰ καταστῶ ἐθνικὸς κίνδυνος κλπ.
ἢ ἂν τούναντίον εἰργάσθην γνησίως ἐπιστημονι-
κῶς, ἥτοι ἂν ἐφήρμοσα ἐπιστημονικῶς τὴν μέθο-
δον τῆς ἐρεῦνης τῶν πηγῶν.

'Ἄλλο: γράφων ἄλλοτε περὶ τῶν ζένων καὶ

τῆς ἀναμείξεως αὐτῶν εἰς τὸ ἡμέτερον ζήτημα
ἔλεγον ὅτι «*Τὰς γνώμας αὐτῶν θὰ ἐλογιζόμεν
σπουδαιοτάτας . . . ἂν ἀπεδείκνυτο πρότερον ὅτι
οὔτοι οὐ μόνον εἶναι κάτοχοι γενικῆς τινος γλωσ-
σολογικῆς παιδείας, ἀλλὰ καὶ ἀκριβεῖς γνώσται τῆς
ιστορίας τῆς γλώσσης καὶ τοῦ ἔθνους τῶν Ἑλ-
λῆνων*». Προσέθηκα δὲ ὅτι «*Ἐγὼ ἔνα μόνον ἐκ
τούτων . . . εὐρίσκω ἔχοντα τὰς ἀνωτέρω ἀρετὰς
ταύτας ἐν τινὶ μέτρῳ, τὸν κ. Krumbacher·
διότι οὗτος καὶ τῆς ἐδικῆς ιστορίας τῆς γλώσσης
καὶ τῆς λοιπῆς καθόλου ιστορίας τοῦ ἔθνους τῶν
Ἑλλήνων ἱκανῶς ἔμπειρος εἶναι, διὰ τοῦτο
δὲ θεωρεῖ τὸ ζήτημα οὐχὶ γλωσσολογικὸν ἀλλ'
ιστορικὸν, εἶναι «ἐπιεικέστερος» εἰς τὴν κρί-
σιν αὐτοῦ καὶ ἀνομολογεῖ ὅτι «ἡ μετάνοια
ἐπῆλθεν ἀργά», ὅτι «ἡ γραφομένη ἐρ-
ριζοβόλησεν εἰς τὴν συνείδησιν τῶν
γραφόντων». Ταῦτα εἶπον ἐν ἔτει 1895 ἐν
'Αθηνῶν Τόμ. Ζ' σελ. 242—4 (=Γλωσσολογ.
Μελετ. 462—4). Ἀφοῦ δ' ὁμοῦ ὁ κ. Krum-
bacher ἀπὸ ἐπιεικεστέρου κριτοῦ μεταβλήθη εἰς
ἀνεπιεικέστατον κατήγορον τῆς γραφομένης, ἀφοῦ
οὗτος ἀναιρῶν τὰ εἰρημένα ὑπ' αὐτοῦ «ἡ μετάνοια
ἐπῆλθεν ἀργά, ἡ γραφομένη ἐρριζοβόλησεν»
κλπ. προτείνει ἐν πάσῃ σεβρότητι νὰ λάβωμεν
ἡμεῖς σήμερον κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Κ' αἰῶνος ὡς
βάσιν τοῦ γραπτοῦ ἡμῶν λόγου διὰ τὸ μέλλον
οὐχὶ τὴν ἀπλοποιουμένην ὁσημέραι γραφομένην
γλῶσσαν ἀλλὰ τὴν ὑπὸ τινῶν καινοτόμων κατα-
σκευαζομένην, τὴν ἀνεοδημοτικὴν», ἀφοῦ διατεί-
νεται ὅτι τὸ μέγα παρελθὸν ἡμῶν κατέστη ἡμῖν
κατάρτα (!), ὅτι τὴν σωτηρίαν ἡμῶν διαβλέπει
ἐν τῇ τελείᾳ ἀποσπάσει ἡμῶν ἀπὸ τοῦ παρελθόν-
τος τούτου κττ., τότε ὄφειλον ἐγὼ κατ' ἀνάγκην
νὰ σπεύσω ν' ἀνακαλέσω τὸν ἔπαινον ἐκεῖνον,
ἵνα μὴ δι' αὐτοῦ φαίνωμαι καὶ ἐγὼ ἀσπαζόμενος
τὰ σφαλερὰ καὶ βλάσφημα ταῦτα. Προφανῶς
ἄρα τῆς ἀνακλήσεως ταύτης αἷτιος δὲν εἰμὶ
ἐγὼ, ἀλλ' ὁ τοσοῦτον μεταβληθεὶς κ. Krum-
bacher.*

Οἴκοθεν δὲ νοεῖται ὅτι, εἰ καὶ δισχυρίζομαι
ὅτι ὁ κ. Krumbacher ἐσφάλη πολλαχῶς κατὰ
τὴν ἐξέτασιν τοῦ ζητήματος, πάλιν δὲν εἰμὶ

οὔτε ἀνόητος οὔτε φανατικός, ὥστε ν' ἀποβάλω πᾶσιν αὐτοῦ γνώμην ἀνεξετάστως καὶ νὰ μὴ παραδέχωμαι κἀμμίαν αὐτοῦ ἀπόφρασιν. Ὅπως τὸναντίον πρὸς αὐτὸν ἀσπάζομαι, ὅτι ὀρθὸν εἶπεν, ὅσα δ' ὁμοίως κατ' ἐμὴν κρίσιν ἐσφάλη, ταῦτα μετὰ λύπης μου πολλῆς ἀναγκάζομαι ν' ἀποβάλω. Οὕτω λ. χ. ἀποδέχομαι ἄσμενος ὅτι ἡ ὀρθογραφία τῶν αἰρετικῶν, οἷον ἡ ἔμπνευσις, ἀφτός, Ἐβρώπη κτλ. εἶναι **ἀφόρητος**, ὅτι ὁ Ψυχάρις περιέπεσεν ἀπὸ τῆς Σκύλλης τῆς καθαρογλωσσίας εἰς τὴν Χάρυβδι τῆς γλωσσολογικῆς σχολαστικότητος, ὅτι ἡ διδασκαλία αὐτοῦ ὑπῆρξεν αὐτόχρημα ὀλεθρία, ὅτι οἱ λεγόμενοι μεταρρυθμισταὶ ὀφείλουσι νὰ συνάψωσι τὰς προσπαθείας αὐτῶν πρὸς τὴν ὑπάρχουσαν γλῶσσαν, ἄλλως θὰ μείνωσι προφήται ἐν τῇ ἐρήμῳ, ὅτι ὁ κ. Πάλλης μεταφράσας τὸ Εὐαγγέλιον περιέπεσεν εἰς σφάλματα κλπ. κλπ. Ἄλλ' ὅταν ἐρχεται καὶ ἐν πάσῃ σοβαρότητι διατείνεται ὅτι ἡ Ἰταλικὴ γλῶσσα εἶναι ὁμοιοτέρα πρὸς τὴν Λατ. ἢ ἡ νέα Ἑλλην. πρὸς τὴν ἀρχαίαν, διότι τρεῖς λέξεις ἐκεῖ μὲν εἶναι καθόλου ὁμοίαι, παρ' ἡμῖν δὲ διάφοροι (vinum - vino, panem - pane, aqua - acqua - ἀλλὰ οἶνος - κρασί, ἄρτος - ψωμί, ὕδωρ - νερό), ὅταν ὡς ὁμόφρονος παρατάσῃ τὸν φίλτατον τοῦ Κοραΐ Κούμαν πρὸς τὸν ἀπεχθίστατον αὐτῷ Κοδρικᾶν, ὅταν διατείνεται ὅτι μισεῖ θανασίμως τὴν καθαρῶς ἡμῶν γλῶσσαν, ὅτι δὲν ἔχει τὸ γλωσσικὸν αἶσθημα τῆς Ἑλλην. γλώσσης, καὶ ὁμοίως ἔπειτα κρίνῃ καὶ κατακρίνῃ αὐτήν, ὅταν ἀποκαλῆ πάντας τοὺς Ἑλληνας μωροὺς καὶ τυφλοὺς, διότι δὲν σπεύδομεν ν' ἀκολουθήσωμεν τὰ ἐκ Παρισίων καὶ Λιβερπούλης στελλόμενα ἡμῖν διδάγματα, ὅταν ταῦτα καὶ τὰ τούτοις ὁμοία διδάσκη, τότε δὲν πείθομαι, δὲν δύναμαι νὰ πεισθῶ αὐτῷ.

Λοιπὸν δὲν ἐσφάλην ἐγὼ ὅτι ἐφαρμόζων τὴν γνωστὴν μέθοδον τῆς κριτικῆς ἐξετάσεως τῶν πηγῶν (Quellenkunde) παραλαμβάνω μὲν παρ' ἐκάστου τὰ κατὰ τὴν κρίσιν μου ὑγιᾶς ἔχοντα ἀποβάλλω δὲ τὰ πλημμελῆ. Ἐσφάλη μόνον ὁ κ. Πάλλης, ὅστις ἀνεπιστήμων ὢν ἤξιωσε παρ' ἐμοῦ νὰ ἀποδέχωμαι καὶ παραλαμβάνω πάντα

ἀνεξαίρετως ὅσα τις εἶπε, καὶ ἐπὶ τοῦ σφάλματος τούτου στηριζόμενος ἐξεστόμισε κατ' ἐμοῦ τοιαύτας καὶ τοσαύτας ὑβρεῖς. Τὴν ἀνευ κρίσεως καὶ ἐξετάσεως παραδοχὴν τῶν εἰρημένων ὑπ' ἄλλου ἀσπάζονται οἱ ἀνεπιστήμονες ὀπαδοὶ τοῦ κ. Ψυχάρι, διὸ γράφουσι κατὰ τὸν αἰρεσιάρχην ἀσάλεφτη, σίς, εἶτον κτλ., καίτοι ἀναντιλέκτως ἀπεδείχθη ἡ πλημμέλεια τούτων. Ἄλλὰ τὴν μέθοδον ἢ μᾶλλον τὴν ἀμεθοδίαν ταύτην παρακαλοῦνται νὰ φυλάξωσι δι' ἑαυτούς, νὰ μὴ ὑβρίζωσι δὲ μηδὲ ἐνοχλῶσιν ἡμᾶς ἀποκρούοντάς αὐτήν.

Εἰς τοὺς πεζοντάς ὑπὲρ τοῦ εὐαγγελίου

Οἱ λαοί, ὅπως τὰ ἄτομα, ἔχουσι στιγμὰς ὑπερκοσμίων συγκινήσεων, στιγμὰς, καθ' ἃς ἐξευγενίζονται καὶ ἀνυψοῦνται ὑπὲρ τὰ τετριμμένα...

Ὅπως τῶν πάντων κανὼν ἀπαράβατος εἶνε τὸ ἀναγεοῦσθαι, τὸ θνήσκειν πρὸς ἀναβίωσιν, οὕτω καὶ οἱ λαοὶ πολλάκις ὁρμῶσιν εἰς τὸ πῦρ, εἰς τὸν ὑπὲρ πάντων ἀγῶνα καὶ ὡς τὸ πτηνὸν φοῖνιξ θνήσκουσι πρὸς σιγμὴν καὶ φαινομενικῶς, ἵνα ἀναπηδήσωσιν ἐξαίφνης ἰσχυρότεροι, νεαρῶτεροι, αἰσθηματικώτεροι, ζωηρότεροι.

Οἱ ἥρωες, ὧν τὸ μνημόσυνον τόδε, οἵτινες ἀνέλαμψαν κατὰ τὸν Νοέμβριον τοῦ 1901 καὶ προπύργιον ἰσχυρὸν τὰ στήθη αὐτῶν προέταξαν κατὰ τοῦ βορβορώδους χειμάρρου, τοῦ ἐπαπειλήσαντος τότε τὴν θρησκείαν ἡμῶν καὶ γλῶσσαν, καὶ οἱ ἄλλοι συνάδελφοι αὐτῶν, οἱ ἀνὰ τοὺς ὄρυμους καὶ λόγγους τῆς Μακεδονικῆς γῆς τεθαμμένοι, οὐδὲν ἄλλο συμβολίζουσιν ἢ τῆς μεγάλης ἰδέας τὴν ἀνάστασιν.

Ἐξ ἤδη ἔτη παρήλθον, ἀφ' οἵτου συγκινήσεις ἱερὰ μετὰ δικαίας ἀγανακτήσεως μεμιγμένη κατεῖχε τὸ Πανεπιστήμιον ὅλον καὶ σύμπαντα τὸν Ἑλληνικὸν λαόν, ἐκ τοῦ ἀγῶνος, ὃν τὸ πρῶτον ἀνέλαβε κατὰ τῶν σιρεβλωτῶν τῶν θείων διδα-

γμαίων τοῦ Εὐαγγελίου. Κατὰ τῶν δολητῶν τῆς ἀθανάτου ἡμῶν γλώσσης, καὶ τῶν ἀθλίων ὑπονομευτῶν σύμπαντος τοῦ Ἑλληνισμοῦ, τοῦ γαλουχηθέντος καὶ ἐκ τῆς σκοτεινῆς δουλείας ἀναβιώσαντος διὰ τῶν θεῶν ναμάτων τῶν δύο τούτων : τῆς θρησκείας καὶ γλώσσης

Μικραὶ καὶ σώφρονες καὶ ἀρχὰς ἐκδηλώσεις τοῦ Πανεπιστημιακοῦ φρονήματος κατὰ τοῦ ποταποῦ τέρατος, τοῦ ζητοῦντος νὰ θάψῃ τὴν γλώσσαν καὶ τὴν ἱερὰν διδασκαλίαν τοῦ Ἁγίου Θύματος τοῦ Γολγοθᾶ δι' ἄλλης αὐτοσχεδίου καὶ ἐλεεινῆς ἀρδῆν νὰ μετατρέψῃ, τοῦ καὶ σήμερον τοὺς τετριμμένους αὐτοῦ ὀδόντας κροταλίζοντος ἔτι, οὐδόλως ἤρκεσαν, ὅπως οἱ ἀρμόδιοι λάβωσι τοῦτο ὑπὸ μοῖραν ἀνωτέραν τῶν μικροπολιτικῶν υἱῶν συμφερόντων καὶ ζητημάτων. Καὶ ὁ μικρὸς γίγας ἀφυπνίζεται. Τὸ ἐγερτήριο αὐτοῦ συγκινεῖ καὶ ἐξεγείρει τὸν λαόν, καὶ ὁμοῦ λαὸς καὶ φοιτηταὶ σχίζουσι τὰ ὄρακα ἅτινα ζητοῦσι νὰ περιβάλλωσιν αὐτούς. Τανύουσιν οἱ μὲν τοὺς νεαροὺς βραχίονας αὐτῶν καὶ ἐναγκαλίζονται τὴν κυανόλευκον ἐνώ ἀφ' ἑτέρου οἱ ἠλιοκαεῖς τοῦ λαοῦ τοιοῦτοι σφίγγουσι τὸ Εὐαγγέλιον καὶ τὸν Σταυρόν ! Καὶ οὕτως ὁρμῶσιν τὴν διάσωσιν τῶν ἰδεωδῶν τούτων ἐπιζητοῦντες, ἅτινα τὸ θράσος τοῦ ἐπιβούλου ἐχθροῦ καὶ τῶν ἡμετέρων ἢ ὀλιγωρία ἔμελλον νὰ καταβαραθρώσωσι. Καὶ κατώρθωσαν αὐτήν. Ἀλλὰ πίπτουσι φεῦ ! ὑπὸ τὰ πλήγματα τῶν λογχῶν τῆς Πατρίδος, ἃς ὁ παροξυσμὸς τῶν ἀρχῶν αὐτῆς προέταξε. Τὸ πρῶην ὀρφικὸν ἄσμα μετατρέπεται εἰς κραυγὴν ἤδη δεινοτάτου πόνου ! Ἔπεσον καὶ τὸ αἷμα αὐτῶν ἐρύθρωσε τὴν πάτριον γῆν, τοῦ δὲ ἐθνικοῦ ἡμῶν διδασκάλου Κοραῆ ἢ ὁδὸς ἐχρησίμευσεν αὐτοῖς ὡς ἡ πρώτη νεκρική κλίνη ἦν ἔστρωσε τῆς Πατρίδος ἢ πολιτείας.

Ἡρωϊκὸς ὁμως θάνατος ὑπὸ τοιαύτας συνθήκας εἶνε εὐγενεστάτη θυσία, ἣν δύναται ἐλεύθερος Ἕλλην νὰ προσφέρῃ εἰς τὴν Πατρίδα αὐτοῦ. Τοιαύτη θυσία ἐκ τοσοῦτου φλογεροῦ, τόσοσιν ζηλευτοῦ, τόσοσιν ἀκραιφνοῦς καὶ ἰδεώδους αἰσθήματος πατριωτισμοῦ δὲν συμφωνῶ, δὲν θέλω νὰ πιστεύσω, ὅτι εἶναι θάνατος, θέλω καὶ ἐπιμένω νὰ πιστεύω ὅτι εἶναι ζωὴ εἰς τὴν με-

γαλειτέραν αὐτῆς ἀκμῆν.

Ἄν ὁμως πλανῶμαι καὶ δὲν εἶνε ζωὴ, ἀναμφισβητήτως εἶνε ζωηρὰ τις εἰκὼν, ἐκ τῆς ὁποίας δυνάμεθα νὰ ἐμπνευσθῶμεν, πολλὰ νὰ διδαχθῶμεν πατριωτισμοῦ καὶ αὐταπαρνήσεως αἰσθημάτων πλεῖστα περὶ καθήκοντος καὶ ἐθελουσίας διδάγματα.

Τοιαύτη τις θυσία εἶνε πολύτιμος ἀφιέρωσις πρὸς τὴν πατρίδα, εἶνε ἀπολυμαντικὸν φάρμακον, ἔν' ἀποκαθάρῃ μεμολυσμένην ἀτμόσφαιραν : τὰς σκέψεις καὶ τὴν ψυχὴν ἡμῶν τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων. Εἶνε ἢ πολυτιμότερα, ἢ μᾶλλον ζηλευτῆ καὶ ἢ μᾶλλον δυσκόλως ἀποκτιωμένη κληρονομία, ἢ δύναται τις νὰ ἀφήσῃ εἰς τὰ ἑαυτοῦ τέκνα.

Γενεαὶ θὰ παρέρχονται καὶ τοῦ πανδαμάτορος χρόνου ὁ πέπλος θὰ καλύψῃ αἰωνίως τὰς πράξεις τῶν κοινῶν θνητῶν. Μόνον αὐτῶν ἢ Δόξα ἀφθίτος πάντοτε καὶ ἀείποτε θάλλουσα θὰ παραμένῃ ὡς περικλεῆς δεῖγμα ἐθελουσίας καὶ αὐταπαρνήσεως.

Ἕμεῖς δὲ μεγάλοι, ἱεραὶ, τρισένδοξοι καὶ προσφιλεῖς Ψυχαί, ἂν ἔκτον ἤδη ἔτος ἀπὸ τοῦ ἐνδόξου Ἕμῶν θανάτου, ἀσθενεῖς ἤχοι διακόπτωσι τὴν οὐράνιον ἡμῶν πορείαν καὶ οἱ ἄνευ ζωηροῦ χρώματος αὐταὶ γραμμαὶ προσελκύωσι τὰ βλέμματα ἡμῶν, μὴ δειχθῆτε περιφρονητικῶς πρὸς αὐτά. Δὲν εἶνε πλέον φωναὶ ἀπηλπισμένων συναδέλφων, οὐδ' ὁ ποδοβολητὸς τῶν καταδικαζόντων ἡμᾶς ἵππων. Εἶνε ἕμνοι, εἶνε εὐχαί, εἶνε ἐπιφωνήσεις πρὸς τὰς μεγάλας ἡμῶν ψυχάς, τὰς ὁποίας, λάτρευσι καὶ ζηλωταὶ τοῦ ἀθανάτου ἡμῶν θανάτου καὶ τὸν αὐτὸν ἀγῶνα, ὃν καὶ ἡμεῖς τότε, νῦν ἀγωνιζόμενοι οἱ συνάδελφοι ἡμῖν ἀποστελλουσιν.

Οἱ ὄρμητοι καὶ αἱ φάραγγες, τὰ βουνὰ καὶ οἱ κάμποι, οἱ λόγγοι καὶ οἱ βράχοι καὶ αἱ ἑλληνικαὶ πεδιάδες σκιρτῶσι σήμερον ὑπερήφανοι καὶ ἀφίνονοι διὰ μέσον αὐτῶν νὰ διέλθῃ ἀρμονικὸς παιάν, ὃν αἱ Ἑλληνικαὶ πόλεις καὶ κῶμαι ἀποστελλουσιν ἡμῖν, αἵτινες καὶ τότε εἰς τὸ ἠρωϊκὸν ἔργον μεγάλως ἡμᾶς προέτρεψαν καὶ ὅστις κλείε-

ται ἐντὸς θερμοτάτης ἐπάρδου :

Αἰωνία ὑμῶν ἡ μνήμη.

Τὰ πτηνά, ἅτινα πατρίδα αὐτῶν ἐγνώρισαν τὴν Ἑλλάδα καὶ στέγην τὸν κυανοῦν αὐτῆς οὐρανόν, ἀγέρωχα σήμερον διασχίζουσι τὰ ἀιθέρια ὕψη καὶ ἀλληλοχαιρετιζόμενα μετ' ἐθνικῆς ὑπερηφανείας, σκορπίζουσι εἰς τὸ ἄπειρον μελωδικὴν ᾠδὴν, ἣν ὁ ἄνεμος φέρει ὑψηλά, εἰς τὰ πέριστα τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ ἐνώνει αὐτὴν μετὰ τῶν εὐχῶν τῶν Ἑλληνοπαίδων. οἵτινες ψάλλουσι σήμερον καὶ ὑμολογοῦσιν :

Αἰωνία ὑμῶν ἡ μνήμη.

Κυματοχαρῆς καὶ ἀγλήεσσα, μὲ πλαίσιον τὸν ἑλληνικὸν ὀρίζοντα καὶ μὲ χρῶμα κυανόλευκον, ὡς ὑπερήφανος Ἑλληνίς αἴρεται σήμερον εἰς τὰ ὕψη τῶν ἰσίων τῶν Ἑλληνικῶν πλοίων ἡ τιμημένη ἡμῶν Σημαία, ἧς ὑπερμαχοῦντες ἐπέσετε. Ἀνεμιζομένη, κυματίζει ὑπὲρ τοὺς Ὠκεανούς καὶ διὰ τῶν πτυχῶν αὐτῆς χαιρετίζουσα ὑμᾶς, ἐθνικὸν ἀνακρούει παιᾶνα :

Αἰωνία καὶ τρις Αἰωνία ὑμῶν ἡ μνήμη.

Δύο Πάναγνοι Παρθένοι, σφιγκτὰ ἐνηγκαλισμένοι, ἡ τοῦ Χριστοῦ θρησκεία καὶ τῶν Ἑλλήνων ἡ γλῶσσα, ὑπερήφανοι διὰ τὸν ὑπὲρ αὐτῶν ἔνδοξον ὑμῶν θάνατον, δι' ἰσχυρᾶς σήμερον φωνῆς φωνάζουσι, διαλαλοῦσι καὶ ἀνακράζουσι πρὸς ἅπαντα τῆς Ἑλλάδος τὰ τέκνα :

Δοξάσατε, ὑμνήσατε, τιμήσατε, στεφανώσατε, Πανέλληνες, τοὺς ὑπὲρ ἡμῶν πεσόντας !!

Ἰωάν. Σ. Φλετούρης

8 Νοεμβρίου 1907.

ΕΘΝΙΚΑ ΑΝΕΚΔΟΤΑ

Ὅτε ὁ Κανάρης ἐμελλε νὰ εἰέλθῃ εἰς τὸν κόλπον τῆς Χίου, ἵνα πυρπολήσῃ τὸν τουρκικὸν στόλον, οἱ ναῦται αὐτοῦ, δειλιάσαντες ἐπὶ τῇ θεᾷ τῶν δύο τουρκικῶν δικρότων, ἅτινα τὸ στόμιον τοῦ λιμένος ἐφύλαττον, εἶπον αὐτῷ ὅτι πρέπει νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὸ Ψαρά. — «**Νὰ ἐπιστρέψω εἰς τὰ Ψαρά!** ἀπάντησεν ὁ ἀτρόμητος

ναύτης. . . βλέπετε τοὺς βράχους ἐκείνους; ὅστις ἐξ ὑμῶν φοβεῖται ἄς ριφθῆ εἰς τὴν θάλασσαν καὶ κολυμβῶν ἄς σωθῆ ἐπ' αὐτῶν. Ἐγὼ δὲ καὶ μόνος θὰ μείνω. Δὲν θὰ ἐπανίδω δὲ τὰ Ψαρά, ἂν δὲν πυρπολήσω πρῶτον τὴν τουρκικὴν ναυαρχίδα. . . .»

Ὅτε ὁ Μουσταφᾶς προὔτιθετο νὰ ἐπέλθῃ κατὰ τοῦ Μεσολογγίου, ὁ Μᾶρκος Μπότσαρης, ἀποχωριζόμενος τῶν τέκνων καὶ τῆς συζύγου αὐτοῦ, ἦν μετ' αὐτῶν εἰς Ἰταλίαν ἐπεμπε, καὶ τὰ ὁποῖα ἐπέπρωτο νὰ μὴ ἐπανίδῃ πλέον, ἠσπάζετο κρατῶν εἰς τὰς ἀγκάλας αὐτοῦ ὅτε μὲν τὸ ἓν, ὅτε δὲ τὸ ἕτερον τούτων. Κίτσοσ ὁ πρωτότοκος, μὴ ἐννοῶν τὸ πατρικὸν ἄλγος, ἐν ταῖς ἀγκάλας ὦν τοῦ Μάρκου, βλέπει τὰς στιλβούσας ἀκτηρίδας τῶν πιστολίων αὐτοῦ, καὶ θωπεύει αὐτὰ μετὰ παιδικῆς ἀφελείας. . . — «Κίτσε, λέγει αὐτῷ ὁ ἀλγῶν ἦρωσ, τέκνον τῆς ἀγάπης μου, εἴθε ἡμέραν τινὰ νὰ ἀπολαύσῃς τῆς ἐλευθερίας, ἦν πρόκειται νὰ ἀγοράσῃς διὰ τοῦ πατρικοῦ σου αἵματος! — Χρυσῆ, — ἀποτεινόμενος πρὸς τὴν σύζυγον αὐτοῦ — σοὶ συνιστῶ δι' ἀμφοτέρω τὰ παιδιά ταῦτα: ἂν ἡ πατρίς ἐλευθερωθῆ, ἔσονταί ἀρκούντως εὐτυχῆ. Ἄν δὲ ὁ θεὸς ἀποστρέψῃ τὸ βλέμμα αὐτοῦ ἐκ τῆς Ἑλλάδος, δίδαξον αὐτὰ ἐν τῇ ἐξορίᾳ νὰ ἀγαπῶσιν τὴν γενέτειραν γῆν, νὰ καταρῶνται τὸν βεβηλοῦντα αὐτὴν δυνάστην, καὶ νὰ ζῶσιν ἐν τῇ ἐλπίδι ὅτι ἡμέραν τινὰ εἰς τὴν ἀπελευθέρωσιν αὐτῆς θὰ συντελέσωσιν.

Οὕτω ἠσθάνοντο τὸ πρὸς τὴν πατρίδα καθῆκον αὐτῶν οἱ ἦρωες ἐκεῖνοι, οἵτινες παρέδωκαν ἡμῖν τὴν γωνίαν ταύτην ἐλευθέραν, ἵνα χρησιμεύσῃ ὡς ὀρμητήριον γενικωτέρων ἐνεργειῶν.

Μ. Γ. Παπαδόπουλος